

Tulonjaon ennakkotilasto 2002

Förhandsstatistik över inkomstfördelningen

Preliminary Income Distribution Statistics

Alustavia tietoja tulonjaon kehityksestä vuonna 2002

Kotitalouksien keskimääräiset käytettävissä olevat tulot lisääntyivät vuonna 2002 tulonjakotilaston ennakkotietojen mukaan reaalisesti 2,1 prosenttia keskiarvolla mitattuna ja 3,3 prosenttia mediaanitulolla mitattuna. Käytettävissä olevia tuloja lisäsivät palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot sekä se, että maksetut tulonsiirrot eivät kasvaneet.

Tuloerot säilyivät ennallaan vuonna 2002 edellisvuoteen verrattuna. Käytettävissä olevien tulojen eroja kuvaava Gini-kerroin oli vuonna 2002 lähes sama kuin vuotta aiemmin. Tulokymmenysten tulo-osuudet pysyivät ennallaan.

Viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla tapahtunut tuloerojen kasvu näyttää pysähtyneen. Vuonna 2001 tuloerot olivat ensimmäistä kertaa kaventuneet vuosien 1995–2000 yhtäjaksoisen kasvun jälkeen. Tuloerot oli-

vat vuonna 2002 likimain samalla tasolla kuin 1970-luvun alkupuolella.

Reaalinen tulotaso nousi edellisvuodesta mediaanitulolla mitattuna kaikissa tulokymmenyksissä vuonna 2002. Viime vuosikymmenellä suurituloisimman kymmenesosan tulotaso kohosi selvästi muita ryhmiä enemmän. Sen keskitulo oli vuonna 2002 noin neljänneksen korkeampi kuin vuonna 1990. Pienituloisimman kymmenesosan reaalin tulotaso oli vuonna 2002 noin kaksi prosenttia korkeampi kuin vuonna 1990.

Pienituloisia henkilöitä oli vuonna 2002 Suomessa 565 000 eli noin 11 prosenttia väestöstä. Osuus on lähes sama kuin vuotta aiemmin. Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin määritelmän mukaan pienituloinen on henkilö, jonka kotitalouden tulot ovat alle 60 prosenttia koko väestön mediaanitulosta.

Reaaltulojen muutokset, tuloerot ja pienituloisten osuus väestöstä 1991–2002*.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
	Muutos-%											
Käytettävissä olevien tulojen reaalin vuosimuutos												
Keskiarvo	0,6	-5,3	-1,8	-1,4	2,3	1,6	4,3	2,9	4,5	2,3	1,1	2,1
Mediaani	0,1	-5,0	-3,2	-3,1	2,2	1,1	2,0	2,4	1,9	1,3	3,0	3,3
Tuloerot Gini-kertoimella mitattuna												
	Gini-%											
Käytettävissä olevat tulot	20,1	19,7	20,9	20,9	21,7	22,1	23,5	24,6	25,9	26,5	25,6	25,5
Bruttotulot	25,1	25,0	26,1	26,1	26,8	27,4	28,5	29,5	30,6	31,2	30,4	30,2
Tuotannonkijätulot	39,5	41,9	45,3	46,1	46,0	46,4	46,9	46,7	47,2	47,2	46,6	46,2
Pienituloiset henkilöt - tulot alle 60 % mediaanitulosta												
	Osuus väestöstä, %											
	7,8	7,0	6,3	6,5	7,3	8,3	8,3	9,7	9,8	10,4	10,8	11,0

Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1991–1992 ja 1993–2002 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

Gini-kertoimet ja pienituloiset henkilöt on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella (muunnettu OECD-asteikko).

*=ennakkotieto

Reaalitulot kasvoivat

Kotitalouksien keskimääräiset käytettävissä olevat reaalitulot lisääntyivät vuonna 2002 keskiarvolla mitattuna 2,1 prosenttia ja mediaanilla mitattuna 3,3 prosenttia edellisvuodesta. Molemmilla tavoilla mitattuna kotitalouksien keskimääräinen tulotaso nousi siis selvästi. Kuluttajahintojen vuosimuutos eli inflaatio oli vuonna 2002 1,6 prosenttia.

Keskiarvolla mitattuna kotitalouksien tulojen kasvu oli suurimmillaan vuosina 1997–1999, sen sijaan mediaanitulolla mitattuna kasvu on ollut vuosina 2001 ja 2002 hyvin nopeaa. Mediaanitulon keskiarvoa nopeampi kasvu on poikkeuksellista ja se aiheutuu pääasiassa siitä, että tulojakauman yläpäässä tulokehitys on ollut keskituloisia heikompaa.

Vuoden tauon jälkeen myös tuotannontekijätulot lisäsivät vuonna 2002 kotitalouksien reaalituloja. Kotitalouksien tuotannontekijätulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot kasvoivat noin puolitoista prosenttia vuodesta 2001 vuoteen 2002, kun ne vuotta aiemmin olivat hieman laskeneet. Palkkatulot lisääntyivät reaalisesti noin 1,4 prosenttia ja yrittäjätulot noin 1,2 prosenttia kotitaloutta kohti. Yrittäjätuloja lisäsivät lähinnä metsänmyyntitulot.

Omaisuustulot lisääntyivät noin 2 prosenttia edellisvuodesta pitkälti laskennallisen asuntotulon ansiosta. Korke-, osinko- ja vuokratuloja sekä luovutusvoittoja kotitaloudet saivat hieman edellisvuotta vähemmän. Muutokset omaisuustuloissa vuodesta 2001 vuoteen 2002 olivat kuitenkin huomattavasti vähäisempiä kuin vuonna 2001, jolloin erityisesti luovutusvoittojen määrä aleni merkittävästi.

Saadut tulonsiirrot lisääntyivät kotitaloutta kohden

reaalisesti 1,7 prosenttia. Lisäys aiheutui pääasiassa ansioeläkkeiden lisääntymisestä. Saatujen tulonsiirtojen ja tuotannontekijätulojen summa eli bruttotulot kasvoivat noin 1,6 prosenttia kotitaloutta kohti. Edellisvuonna bruttotulot eivät olleet kasvaneet lainkaan omaisuustulojen vähenemisen vuoksi.

Kun bruttotuloista poistetaan laskennalliset erät, saadaan kotitalouksien rahatulot. Ne lisääntyvät hieman vähemmän kuin bruttotulot eli 1,3 prosenttia. Kotitalouksien maksamat tulonsiirrot eli välittömät verot ja veronluonteiset maksut pysyivät reaalisesti edellisvuoden tasolla.

Asetelmassa 1 on kuvattu kotitalouksien tulonmuodostusta vuosina 1990–2002. Maksettujen tulonsiirtojen osuus bruttotuloista on ilmaistu negatiivisena, koska ne vähentävät käytettävissä olevia tuloja.

Kotitalouksien tulorakenteessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuonna 2002. Maksettujen tulonsiirtojen osuus tuloista laski hieman, kun bruttotulot kasvoivat ja maksetut tulonsiirrot pysyivät ennallaan.

Viime vuosikymmenellä tulorakenne sen sijaan muuttui merkittävästi. Tuotannontekijätuloista palkkatulojen osuus aleni ja omaisuustulojen osuus nousi huomattavasti. Saadut tulonsiirrot lisääntyivät 1990-luvun alussa voimakkaasti ja niiden merkitys kotitalouksien tulorakenteessa kasvoi nopeasti. Nousukaudella niiden osuus kotitalouksien tuloista puolestaan laski nopeasti. Viime vuosina tulonsiirtojen tulo-osuus on pysynyt lähes ennallaan.

Kotitalouksia oli Suomessa vuonna 2002 yhteensä 2 397 500. Tämä oli 16 000 kotitaloutta enemmän kuin vuonna 2001. Kotitalouden keskikoko oli 2,14 henkilöä.

Asetelma 1.

Kotitalouksien tulojen rakenne vuosina 1990–2002*, % bruttotuloista.

Tulokäsite	Osuus bruttotuloista, %												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*
1. Palkkatulot	65,6	62,5	58,4	54,0	52,7	53,4	54,5	54,5	55,5	55,4	55,4	57,3	57,2
2. Yrittäjätulot	7,1	6,2	5,6	5,9	6,8	6,8	6,0	6,3	6,1	5,8	5,9	5,7	5,6
3. Omaisuustulot	5,4	6,8	7,1	8,5	8,2	8,6	9,2	10,5	11,3	13,1	14,5	12,6	12,6
4. Tuotannontekijätulot (1+2+3)	78,1	75,6	71,2	68,4	67,7	68,9	69,7	71,3	72,9	74,3	75,7	75,5	75,5
5. Saadut tulonsiirrot	21,9	24,4	28,8	31,6	32,3	31,1	30,3	28,7	27,1	25,7	24,3	24,5	24,6
6. Bruttotulot (4+5)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
7. Maksetut tulonsiirrot	-24,8	-23,5	-25,5	-24,8	-26,4	-26,8	-27,0	-26,2	-26,3	-26,2	-26,2	-25,3	-24,9

Vuosien 1990–1992 ja 1993–2002* luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Pyöristysten vuoksi prosentiosuudet eivät aina summaudu täsmällisesti oikein. *ennakkotieto

Tuloerot ennallaan vuonna 2002

Ennakkotietojen mukaan suhteelliset tuloerot eivät muuttuneet vuodesta 2001 vuoteen 2002. Tämä havaitaan asetelmasta 2, jossa on tarkasteltu suhteellisia tuloeroja vuosina 1971–2002 tulonsaajakymmenysten (desiiliryhmien) tulo-osuuksien ja tulojaon epätasaisuutta mittaavan Gini-kertoimen avulla.

Tulo-osuudet kuvaavat, millaisen prosenttiosuuden eri tulokymmenyksiin sijoittuvat kotitaloudet ovat saaneet käytettävissä olevista tuloista. Gini-kerroin on yleisesti käytetty tulojaon epätasaisuutta kuvaava indikaattori¹. Tuloeroja on asetelmassa kuvattu myös suuri- ja pienituloisimman viidesosan keskitulojen suhteella (S80/S20).

Tulokymmenysten tulo-osuudet eivät muuttuneet, joten tuloerot säilyivät edellisvuoden tasolla. Myös Gini-kertoimen arvo on käytännöllisesti katsoen sama vuonna 2002 kuin vuonna 2001.

Tuloerot kaventuivat Suomessa 1960–1970 luvuilla aina 1980-luvun alkupuolelle saakka, jonka jälkeen ne pysyivät lähes muuttumattomina 1990-luvun puoliväliin asti. Tällöin alkoi yhtäjaksoinen tuloerojen kasvu, joka jatkui vuoteen 2000. Vuonna 2001 tuloerot kaventuivat jonkin verran pääasiassa omaisuustulojen vähentymisen vuoksi. Tuloerojen kasvu viime vuosikymmenen loppulla näkyy selkeimmin suurituloisimman kymmenesosan tulo-osuuden kasvuna.

Kun tuloerot eivät vuonna 2002 muuttuneet, säilyi tuloerojen taso Gini-kertoimella mitattuna 1990 -luvun loppupuolen tasolla. Suurituloisimman kymmenesosan tulo-osuus oli vuonna 2002 edelleen vajaat neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuonna 1990.

Asetelma 2.

Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1971–2002*. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuosi	Tulo-osuus, %													Gini-kerroin	S80/S20
	Tulokymmenys														
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Yhteensä				
1971	3,7	5,4	6,5	7,5	8,5	9,6	10,7	12,2	14,4	21,4	100,0	26,7	3,9		
1976	4,5	6,2	7,2	8,1	9,1	10,0	11,0	12,1	13,6	18,4	100,0	21,5	3,0		
1981	4,3	6,3	7,4	8,4	9,3	10,1	11,0	12,1	13,6	17,5	100,0	20,5	2,9		
1987	4,8	6,6	7,5	8,3	9,2	10,0	10,9	11,9	13,4	17,6	100,0	19,7	2,7		
1988	4,8	6,5	7,5	8,3	9,1	9,9	10,8	11,8	13,4	18,0	100,0	20,2	2,8		
1989	4,8	6,4	7,4	8,2	9,1	9,9	10,8	11,9	13,4	18,2	100,0	20,4	2,8		
1990	4,9	6,5	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,8	13,4	18,1	100,0	20,2	2,8		
1991	4,8	6,6	7,5	8,3	9,1	9,8	10,7	11,8	13,4	18,1	100,0	20,1	2,8		
1992	4,9	6,7	7,6	8,3	9,0	9,8	10,7	11,7	13,3	18,0	100,0	19,7	2,7		
1993	4,9	6,6	7,4	8,1	8,8	9,6	10,6	11,7	13,3	19,1	100,0	20,9	2,8		
1994	4,9	6,5	7,4	8,1	8,8	9,6	10,5	11,6	13,4	19,1	100,0	20,9	2,8		
1995	4,8	6,4	7,3	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,4	19,6	100,0	21,7	2,9		
1996	4,7	6,3	7,2	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,5	19,8	100,0	22,1	3,0		
1997	4,6	6,1	7,0	7,8	8,6	9,5	10,5	11,7	13,5	20,7	100,0	23,5	3,2		
1998	4,4	6,0	6,8	7,7	8,6	9,4	10,5	11,7	13,5	21,4	100,0	24,6	3,4		
1999	4,4	5,8	6,7	7,6	8,4	9,3	10,3	11,5	13,3	22,8	100,0	25,9	3,5		
2000	4,3	5,7	6,6	7,5	8,3	9,3	10,3	11,5	13,4	23,2	100,0	26,5	3,7		
2001	4,2	5,8	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,1	100,0	25,6	3,6		
2002*	4,2	5,8	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,0	100,0	25,5	3,6		

Pyöristysten vuoksi tulokymmenysten tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan. Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2002 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

S80/S20 = ylimmän ja alimman tulovideksen tulo-osuuksien suhde (keskitulojen suhde). *ennakkotieto

¹ Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Tässä julkaisussa Gini-kertoimet on kerrottu sadalla. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on sata. Tällöin suurituloisin tulonsaaja saisi kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot olisivat yhtä suuret.

Asetelmassa 3 on esitetty ennakkotietoja keskimääräisten reaalityulojen muutoksista tulokymmenyksissä. Tulokehitys oli varsin tasaista tulokymmenysten välillä. Suurituloisin kymmenesosa poikkeaa hieman muista, sillä keskiarvolla mitattuna sen tulokehitys oli muita heikompaa ja mediaanilla mitattuna parempaa. Myös pienituloisimman kymmenesosan tulot nousivat selvästi, mutta molemmilla mittaustavoilla jonkin verran muita ryhmiä vähemmän.

Vuodesta 1990 vuoteen 2002 tulot ovat nousseet selvästi muita ryhmiä enemmän suurituloisimmassa kymmenesosassa väestöstä. Sen mediaanitulo kasvoi reaalisesti noin neljänneksen tällä ajanjaksolla. Tulokehitys on ollut poikkeuksetta sitä parempaa mitä ylempäs tulojakaumassa siirrytään. Pienituloisimman kymmenesosan reaalin tulotaso oli vuonna 2002 lähes sama kuin vuonna 1990.

Asetelma 3.

Ennakkotietoja käytettävissä olevien tulojen reaalityulojen muutoksista (%) tulokymmenyksittäin 2001–2002* ja 1990–2002*. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Käytettävissä olevat tulot/ muunnettu OECD-kulutus- yksikkö	Muutos, %									
	2001–2002*									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Keskiarvo	1,9	2,5	2,2	2,5	2,9	2,8	2,3	2,1	2,3	-1,1
Mediaani	1,9	2,6	2,0	2,2	2,8	3,1	2,1	2,6	2,4	3,6
	1990–2002*									
Keskiarvo	1,1	5,6	6,7	9,8	11,6	12,5	14,4	16,5	18,7	40,4
Mediaani	2,2	5,5	6,2	9,4	11,6	12,5	14,3	16,6	18,4	25,8

*=ennakkotieto

Asetelma 4.

Tuotantotekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1971–2002*. Gini-kertoimet on laskettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä (muunnettu OECD) kohti lasketun tulon mukaan.

Vuosi	Gini-kertoimet, %			Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus		
	Tuotantotekijätulot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Yhteisvaikutus
1971	38,5	30,9	26,7	19,8	13,4	30,6
1976	35,3	26,3	21,5	25,4	18,2	39,0
1981	35,8	25,2	20,5	29,4	18,7	42,6
1987	38,0	25,1	19,7	33,9	21,5	48,1
1988	38,8	25,8	20,2	33,4	21,8	47,9
1989	39,3	26,1	20,4	33,5	21,8	48,0
1990	38,9	25,6	20,2	34,2	20,8	47,9
1991	39,5	25,1	20,1	36,1	19,8	49,0
1992	41,9	25,0	19,7	40,3	21,4	53,0
1993	45,3	26,1	20,9	42,3	19,9	53,8
1994	46,1	26,1	20,9	43,5	19,8	54,7
1995	46,0	26,8	21,7	41,8	19,1	52,9
1996	46,4	27,4	22,1	41,0	19,1	52,3
1997	46,9	28,5	23,5	39,1	17,5	49,8
1998	46,7	29,5	24,6	36,9	16,4	47,2
1999	47,2	30,6	25,9	35,2	15,5	45,3
2000	47,2	31,2	26,5	34,0	15,0	43,8
2001	46,6	30,4	25,6	34,8	15,7	45,0
2002*	46,2	30,2	25,5	34,6	15,6	44,8

Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2002* luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

*=ennakkotieto

Asetelmassa 4 kuvataan käytettävissä olevien tulojen lisäksi tuotannontekijätulojen ja bruttotulojen jakautumista kaikkien kotitalouksien välillä vuosina 1971–2002.

Tuotannontekijätulojen erot kotitalouksien välillä supistuivat hieman vuonna 2002. Ne olivat kuitenkin edelleen selvästi suuremmat kuin ennen 1990-luvun alun lamaa. Lama kasvatti tuotannontekijätulojen eroja huomattavasti, koska palkka- ja yrittäjätuloja saaneiden lukumäärä aleni merkittävästi yritystoiminnan supistumisen ja työttömyyden myötä.

Muutos tuotannontekijätulojen eroissa vuodesta 2001 vuoteen 2002 on varsin pientä. Se saattaa aiheutua laskennallisen asuntotulon aiempaa tasaisemmasta jakaumasta ja satunnaisvaihtelusta. Palkkatulojen ja yrittäjätulojen jakautumisessa kaikkien kotitalouksien välillä ei ollut olennaista muutosta vuonna 2002.

Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot, saadaan bruttotulot eli tulot ennen veroja. Bruttotulojen jakautuminen säilyi vuonna 2002 lähes samalla tasolla kuin edellisvuonna. Tuolloin ne olivat jonkin verran supistuneet edellisvuodesta.

Kotitalouksien saamien tulonsiirtojen vuoksi bruttotulojen erot eivät juuri kasvaneet laman aikana, vaikka tuotannontekijätulojen erot kasvoivat voimakkaasti. Viime vuosikymmenen jälkipuoliskolla bruttotulojen

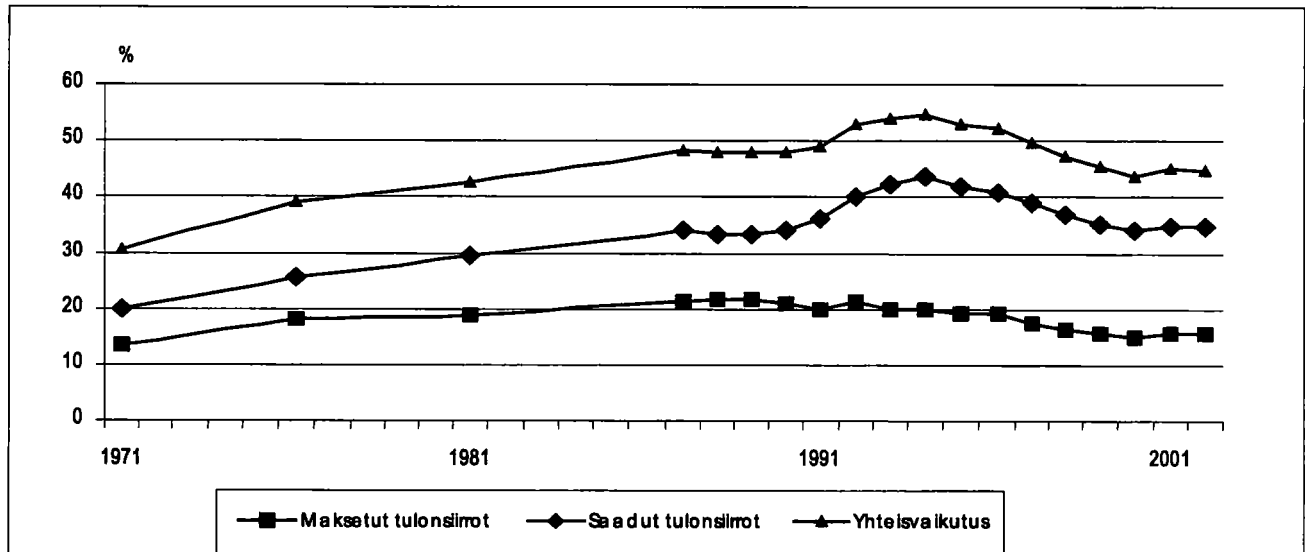
erot kuitenkin kasvoivat, kun saadut tulonsiirrot eivät enää tasoittaneet riittävästi tuotannontekijätulojen eroja.

Julkinen valta vaikuttaa tuotannontekijätulojen ja bruttotulojen eroihin tulonsiirtojen avulla. Asetelmassa 4 ja kuviossa 1 kuvataan saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen vaikutusta tuloeroihin Gini-kertoimen muutoksella, kun siirrytään tuotannontekijätuloista bruttotuloihin ja edelleen käytettävissä oleviin tuloihin. Kuviossa alin käyrä kuvaa maksettujen tulonsiirtojen, keskimäinen käyrä saatujen tulonsiirtojen ja ylin käyrä molempien tulonsiirtoerien tuloeroja tasaavaa vaikutusta.

Sekä saatujen että maksettujen tulonsiirtojen tasoittava vaikutus säilyi lähes ennallaan vuonna 2002. Myös tulonsiirtojen yhteisvaikutus pysyi lähes ennallaan.

Kuviosta 1 käy ilmi, että tulonsiirtojen tuloeroja tasoittava vaikutus kasvoi 1970-luvun alusta 1980-luvun lopulle, jolloin kehitys tasaantui. Laman myötä erityisesti saatujen tulonsiirtojen tasaava vaikutus kasvoi voimakkaasti. Viime vuosikymmenen puolivälin jälkeen sekä saatujen että maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasoittava vaikutus heikkeni. Vuonna 2001 se kuitenkin jälleen kasvoi ja säilyi siis ennallaan vuonna 2002. Kokonaisuutena tulonsiirrot tasasivat tuloeroja vuonna 2002 kuitenkin vähemmän kuin 1990-luvun alussa ja likimain saman verran kuin 1980-luvun alussa.

Kuvio 1.
Tulonsiirtojen uudelleenjakovaikutus vuosina 1971, 1976, 1981 ja 1987–2002*.

*=ennakkotieto

Sosioekonomisten ryhmien tulokehitys

Asetelmassa 5 on esitetty ennakkotietoja sosioekonomisten ryhmien tulojen muutoksista. Tulomuutokset on laskettu muunnettua OECD-kulutussyksikköä kohti lasketuille käytettävissä oleville tuloille keskiarvo- ja mediaaniluvuista. Muutoksia vuodesta 2001 vuoteen 2002 on pidettävä lähinnä suuntaa antavina, sillä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun merkitys on suuri ja vaikeuttaa erityisesti vuositasen muutosten arviointia². Pidemmän aikavälin kehitystä on tarkastelu keskimääräisellä vuosimuutoksella vuosina 1995–2002.

Tulojen muutoksia tulkittaessa on pidettävä mielessä myös rakennemuutosten vaikutus. Kun tulomuutoksia lasketaan kahden vuoden poikkileikkausaineistoista laskettujen lukujen perusteella, vaikuttavat sosioekonomisessa rakenteessa tapahtuneet muutokset arvioihin tulokehityksestä. Tämän vuoksi tulomuutokset on laskettu myös paneeliasetelmasta eli sellaisten kotitalouksien tuloista, joiden sosioekonominen ryhmä on pysynyt muuttumattomana vuosina 2001 ja 2002.

Pitemmällä aikavälillä (1995–2002) paras tulokehitys on ollut ylemmillä toimihenkilöillä ja yrittäjillä. Heikointa se on ollut kotitalouksilla, joiden pääasiallisesta toimeentulosta vastaa työtön. Myös pitkän aikavälin muutoksia tarkasteltaessa on syytä pitää mielessä rakennemuutosten vaikutus, mm. työttömyyden alene-

minen ajanjaksolla.

Asetelman 5 paneeliosion perusteella voidaan päätellä, että vuodesta 2001 vuoteen 2002 keskimääräistä parempi tulokehitys oli kotitalouksilla, joiden pääasiallisesta toimeentulosta vastasi yrittäjä, ylempi toimihenkilö tai työntekijä. Myös maatalousyrittäjien kotitalouksien tulokehitys oli hyvää. Heikointa tulokehitys oli sekä keskiarvo- että mediaanilukujen mukaan eläkeläistalouksilla.

Eläkeläistalouksien tulokehitys oli vuonna 2002 muita ryhmiä heikompaa, kun tarkastellaan talouksia, joiden viitehenkilö oli eläkeläinen molempina vuosina. Poikkileikkaustarkastelussa eläkeläistalouksien tulokehitys oli keskimääräistä parempaa, koska uudet eläkeläiset ovat pääsääntöisesti aiemmin eläkkeellä olleita suurituloisempia.

Maatalousyrittäjien tulokehitys oli sekä paneelietä poikkileikkaustarkastelussa hyvää. Maatalousyrittäjien tuloja lisäsivät merkittävästi kasvaneet metsänmyyntitulot. On huomattava, että maatalousyrittäjätalouksien tuloista vain noin puolet tulee maa- ja metsätalouden tuloista.

Asetelma 5.

Ennakkotietoja keskimääräisten tulojen reaalisesta muutoksesta kotitalouden viitehenkilön sosioekonomisen ryhmän mukaan vuonna 2002*, %. Tulokäsite: kotitalouden käytettävissä olevat tulo/muunnettu OECD-kulutussyksikkö.

	Koko aineisto, poikkileikkausasetelma				Paneeliasetelma	
	Keskiarvo		Mediaani		Keskiarvo	Mediaani
	Muutos, % 2001–2002*	Keskimääräinen vuosimuutos, % 1995–2002*	Muutos, % 2001–2002*	Keskimääräinen vuosimuutos, % 1995–2002*	Muutos, % 2001–2002*	Muutos, % 2001–2002*
Yrittäjät	2,8	3,5	8,3	2,7	6,2	8,1
- Maatalousyrittäjät	7,1	1,9	9,2	2,2	3,6	5,6
- Muut yrittäjät	1,1	3,7	7,3	2,9	7,2	12,5
Palkansaajat	1,9	3,1	2,2	2,9	4,3	3,1
- Ylemmät toimihenkilöt	2,5	3,7	4,7	3,2	6,8	3,9
- Alemmat toimihenkilöt	0,1	2,4	2,8	2,4	0,9	4,1
- Työntekijät	1,6	2,4	2,5	2,5	4,4	6,0
Eläkeläiset	4,8	2,0	4,1	2,1	1,5	2,5
Työttömät	-3,6	-0,3	-0,5	-0,7	0,2	4,8
Kaikki kotitaloudet	2,3	2,9	2,9	2,5	3,7	3,2

*=ennakkotieto

² Satunnaisvaihtelun merkitys on suurin yrittäjillä, maatalousyrittäjillä ja työttömillä kotitalouksilla.

Muiden yrittäjätalouksien tulokehitys oli paneelitar-kastelun mukaan varsin hyvää. Poikkileikkaustarkaste-lussa mediaanitulo nousi voimakkaasti, mutta keskiarvo ei. Tulos voi aiheutua rakennemuutoksista ja satunnais-vaihtelusta.

Työttömien kotitalouksien tulojen vuosimuutoksesta on vaikea muodostaa kuvaa. Paneeliaselman mediaa-nitulo kasvaa selvästi, kun taas keskiarvotulo ei juuri

lainkaan. Tämä voi aiheutua pienestä otoskoosta. Poik-kileikkausasetelmassa työttömien talouksien tulot las-kevat. Työttömyysturvan korotukset vuonna 2002 nä-kyvät työttömillä talouksilla sosiaaliavustusten nousu-na. Muiden tulonsiirtoerien väheneminen kuitenkin eliminoi työttömyysturvan paranemisen.

Pienituloiset kotitaloudet vuonna 2002

Asetelmassa 6 on esitetty ennakkotietoja pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden lukumääristä vuo-sina 1971–2002.

Pienituloisuus on määritelty Euroopan unionin tilas-toviraston Eurostatin käyttämällä tavalla. Määritelmän mukaan kotitalous on pienituloinen, jos sen käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohti (ekvivalentit tulot) ovat alle 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaa-nitulosta. Kulutusyksikköasteikkona on muunnettu OECD-asteikko.

Tätä mittaria kutsutaan myös suhteelliseksi (tu-lo)köyhyysmitaksi ja pienituloisiin kotitalouksiin kuu-luvien henkilöiden osuutta väestöstä suhteelliseksi köy-hyysasteeksi.

Pienituloisia henkilöitä oli vuonna 2002 noin 565 000. Tämä on hieman enemmän kuin vuotta aiem-min, mutta muutos voi aiheutua myös satunnaisvaihte-lusta tai mittausvirheistä.

Pienituloisten osuus vuonna 2002 oli 1970-luvun puolivälin ja 1980-luvun alun tasolla. Alhaisimmillaan pienituloisten osuus on ollut lamavuosina 1990-luvun alussa. Pienituloisuus on määritelty suhteellisenä, joten pienituloisten lukumäärä reagoi lähinnä tuloerojen muutoksiin jakauman alaosassa. Esimerkiksi tulotason voimakas lasku laman aikana ei näy pienituloisten mää-rässä, sillä keski- ja suurituloisten tulot alenivat silloin enemmän kuin pienituloisten tulot.

Asetelma 6. Pienituloiseksi luokiteltujen lukumäärät ja osuudet vuosina 1971–2002*.

Vuosi	Pienituloiset, pienituloisen raja 60 % mediaanitulosta Muunnettu OECD-asteikko				
	Henkilöitä kotitalouksissa	Osuus henkilöistä, %	Lapsia pienituloisissa kotitalouksissa	% lapsista	Pienituloisen raja euroa/kulutusyksikkö
1971	641 100	14,4	216 100	16,2	840
1976	512 500	11,3	140 400	11,3	2 070
1981	521 800	11,0	111 500	9,8	3 550
1987	398 300	8,2	83 700	7,2	5 770
1988	403 800	8,3	77 300	6,6	6 140
1989	431 900	8,8	75 400	6,4	6 880
1990	395 000	7,9	59 400	4,9	7 650
1991	388 800	7,8	69 700	5,6	8 080
1992	352 800	7,0	59 200	4,8	7 840
1993	315 600	6,3	57 700	5,0	7 700
1994	328 500	6,5	46 500	4,0	7 760
1995	370 400	7,3	58 200	5,0	7 990
1996	418 800	8,3	66 700	5,8	8 240
1997	423 000	8,3	71 700	6,2	8 550
1998	494 200	9,7	92 900	8,1	8 930
1999	500 300	9,8	97 100	8,5	9 320
2000	531 700	10,4	119 600	10,6	9 730
2001	554 500	10,8	121 300	10,8	10 290
2002*	564 493	11,0	122 800	11,0	10 750

Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1971–1981, 1987–1992 ja 1993–2002 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia. Pienituloisuusrajat ovat kunkin vuoden rahassa.

*=ennakkotieto

Pienituloisten määrä ja rakenne ovat hyvin herkkiä erilaisille määritelmille. Tämän vuoksi asetelmassa 7 on esitetty pienituloisten prosenttiosuuksia kolmella prosenttirajalla ja kahdella kulutusyksikköasteikolla. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus väestöstä on kasvanut 1990-luvun puolestavälistä alkaen kaikilla asetelman määritelmillä.

Myös vuodesta 2001 vuoteen 2002 pienituloisten osuus on aavistuksen kasvanut kaikilla asetelman määritelmillä. Aiempien vuosien tarkastelu kuitenkin osoittaa, että tulosten tulkinnassa on syytä olla hyvin varovainen, sillä prosenttirajojen ja kulutusyksikköjen vaihtaminen saattaa vaikuttaa vuosimuutoksiin merkittävästi.

Asetelman 7 alaosassa on lisäksi esitetty pienituloisten määrä kiinteällä, elinkustannusindeksillä korotettuun vuoden 1995 mediaanituloon perustuvalla rajalla. Näin määriteltynä pienituloisten osuus kasvoi 1990-

luvun alussa ja laski viime vuosien nousukauden aikana. Kehitys on siis peilikuva vuosittaiseen mediaanituloon perustuvien mittareiden antamasta kuvasta. Myös vuodesta 2001 vuoteen 2002 pienituloisten osuus kiinteällä rajalla aleni. Pienituloisten määrään ja osuuteen kiinteällä tulorajalla vaikuttaa merkittävästi, minkä vuoden mediaanituloon pienituloisuuden raja kiinnitetään. Vuosien väliseen vertailuun tällä ei kuitenkaan ole juuri merkitystä.

Toimeentulo-ongelmia kokeneiden määrää voidaan kuvata myös toimeentulotukea saaneiden henkilöiden määrällä. Tiedot perustuvat Stakesin toimeentulotukitilastoon. Stakesin tietojen mukaan toimeentulotukea saaneiden henkilöiden lukumäärä pysyi lähes ennallaan vuonna 2002 edellisvuoteen verrattuna. On huomattava, että toimeentulotukea saaneiden lukumäärään voivat vaikuttaa myös tuen myöntämisperusteisiin tehdyt muutokset.

Asetelma 7. Pienituloisiksi luokitellut erilaisilla määritelmillä sekä toimeentulotukea saaneet vuosina 1990–2002*.

Määrittelmä	Osuus henkilöistä, %													
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002*	
Raja suhteessa kunkin vuoden mediaanituloon														
Kulutusyksiköt: muunnettu OECD														
40 % mediaanista	1,3	1,6	1,4	1,3	1,1	1,3	1,4	1,6	1,7	1,5	1,5	1,9	2,1	
50 % mediaanista	3,4	3,7	3,1	2,8	2,8	3,0	3,5	3,6	4,1	4,1	4,3	4,8	5,1	
60 % mediaanista	7,9	7,8	7,0	6,3	6,5	7,3	8,3	8,2	9,7	9,8	10,4	10,8	11,0	
Kulutusyksiköt: OECD														
40 % mediaanista	1,0	1,5	1,2	1,2	0,9	0,9	1,0	1,2	1,4	1,3	1,5	1,6	1,7	
50 % mediaanista	2,5	3,1	2,6	2,7	2,3	2,4	2,9	3,1	4,0	3,5	4,0	4,5	5,0	
60 % mediaanista	6,6	6,7	6,0	5,4	5,9	6,6	7,5	8,1	9,0	9,1	10,6	10,1	10,5	
Raja suhteessa vuoden 1995 reaaliseen mediaanituloon														
Kulutusyksiköt: muunnettu OECD														
60 % mediaanista														
- % henkilöistä	5,9	5,6	6,5	6,9	7,3	7,3	7,3	6,5	6,5	5,7	5,9	5,7	5,2	
- henkilöitä	295400	280200	325400	344600	367600	370400	369700	330100	332000	292900	300700	291900	266600	
- Pienituloisen raja, euroa / kulutusyksikkö	7180	7470	7670	7830	7910	7990	8040	8140	8260	8350	8630	8850	8990	
Toimeentulotukea saaneita¹														
Henkilöitä	314 000	396 100	464 600	528 100	577 300	584 100	609 700	593 800	534 900	492 700	454 400	443 155	443 000	

Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1990–1992 ja 1993–2002 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.

1 Lähde: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Vuoden 2002 tieto on ennakkotieto.

*= ennakkotieto.

Kokopäivätoimisten palkansaajien mediaanivuosisipalkka 26 300 euroa vuonna 2002

Ennakkotietojen mukaan koko vuoden kokoaikatyötä tehneiden palkansaajien lukumäärä ei lisääntynyt vuonna 2002. Yhteensä heitä oli noin 1,41 miljoonaa, joista miehiä noin 760 000 ja naisia noin 650 000. Sekä miehettä naispalkansaajien lukumäärät pysyivät likimain edellisvuoden tasolla.

Vuonna 2002 kokopäivätoimisten palkansaajien vuosipalkkojen mediaani oli 26 292 euroa vuodessa, mikä on reaalisesti 1,4 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuosipalkkojen keskiarvo oli 29 885 euroa vuodessa. Se on reaalisesti noin 0,6 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2001.

Vuosipalkkojen mediaani oli miehillä 29 412 euroa, joka on reaalisesti 0,4 prosenttia edellisvuotta enemmän. Naisilla vuosipalkkojen mediaani oli 23 424 euroa. Tämä on reaalisesti 1,5 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Keskiarvolla mitattuna miesten reaalinen vuosipalkka pysyi ennallaan, naisten kasvoi 1,6 prosenttia.

Koska naispalkansaajien palkkatulojen mediaani ja keskiarvo nousivat enemmän kuin miesten, sukupuolten väliset palkkaerot hieman kaventuivat edellisvuoteen.

verrattuna. Vuonna 2002 naisten mediaanipalkka oli 79,6 prosenttia miesten mediaanipalkasta, kun suhde vuonna 2001 oli 78,8 prosenttia. Muutokset sukupuolten välisissä palkkaeroissa olivat kuitenkin pieniä ja ne voivat aiheutua myös satunnaisvaihtelusta ja mittausvirheistä.

Asetelmassa 8 on esitetty palkkahajonnan tunnuslukuja kaikille kokopäivätoimisille palkansaajille ja miehille ja naispalkansaajille. Miehillä pienipalkkaisin ja toisaalta myös suuripalkkaisin kymmenesosa näyttävät menettäneen tulo-osuuttaan. Muiden tunnuslukujen mukaan palkkaeroissa ei kuitenkaan olisi tapahtunut suuria muutoksia. Naisilla lähinnä palkkajakauman alaosa on menettänyt palkkatulo-osuuttaan. Naisilla myös muut palkkahajonnan tunnusluvut viittaavat palkkahajonnan lievään kasvuun.

Työsuhdeoptioista saadut tulot eivät ole mukana asetelman 8 palkkatuloissa. Käytännössä työsuhdeoptiot vaikuttaisivat asetelmassa 8 keskiarvoihin, tulo-osuuksiin ja koko jakauman huomioon ottavaan Gini-kertoimeen.

Asetelma 8.

Koko vuoden kokoaikatyötä tehneiden palkansaajien tulo-osuudet palkkatulokymmenyksittäin, tulonsaajien lukumäärät, keskimääräiset palkkatulot ja palkkahajonnan tunnuslukuja sukupuolen mukaan vuosina 1980, 1990 ja 2000–2002*.

Tulokymmenys	Yhteensä					Miehet					Naiset				
	1980	1990	2000	2001	2002*	1980	1990	2000	2001	2002*	1980	1990	2000	2001	2002*
I	5,1	5,3	5,5	5,4	5,2	5,2	5,1	5,2	5,0	5,0	5,7	5,9	6,2	6,0	5,8
II	6,5	6,5	6,6	6,5	6,5	6,6	6,4	6,5	6,3	6,4	7,3	7,1	7,3	7,3	7,2
III	7,2	7,2	7,2	7,1	7,2	7,3	7,2	7,2	7,1	7,1	8,0	7,8	7,8	7,9	7,9
IV	7,9	7,8	7,8	7,7	7,8	8,0	7,9	7,8	7,7	7,8	8,5	8,3	8,4	8,3	8,3
V	8,6	8,5	8,5	8,4	8,4	8,6	8,5	8,5	8,4	8,5	9,1	8,9	8,8	8,8	8,8
VI	9,3	9,3	9,2	9,1	9,2	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,7	9,5	9,4	9,4	9,4
VII	10,2	10,2	10,1	10,0	10,1	10,1	10,2	10,1	10,1	10,2	10,4	10,3	10,1	10,1	10,2
VIII	11,4	11,4	11,3	11,3	11,4	11,2	11,3	11,4	11,5	11,5	11,3	11,3	11,1	11,1	11,2
IX	13,3	13,4	13,4	13,4	13,5	13,2	13,6	13,5	13,5	13,5	12,7	12,9	12,7	12,7	12,9
X	20,4	20,4	20,5	20,9	20,6	20,5	20,7	20,7	21,3	21,0	17,2	18,0	18,4	18,4	18,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,2	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lukumäärä,															
1000 henkilöä	1433,8	1609,7	1386,1	1411,1	1414,3	782,4	837,1	748,2	758,5	761,2	651,3	772,6	638,0	652,6	653,1
Keskiarvo, euroa	8 120	23 361	27 800	29 251	29 885	9 409	26 624	31 100	32 957	33 444	6 572	19 846	23 900	24 942	25 737
Mediaani, euroa	7 274	20 771	24 400	25 524	26 292	8 409	23 664	27 400	28 843	29 412	6 187	18 232	21 800	22 724	23 424
Gini-kerroin	21,9	22,1	21,5	22,2	22,1	21,6	22,6	22,3	23,2	23,1	16,8	17,9	17,3	17,5	17,9
d9/d1	2,45	2,48	2,40	2,44	2,45	2,43	2,57	2,53	2,58	2,55	2,02	2,10	2,00	2,02	2,08
d9/d5	1,65	1,70	1,71	1,73	1,70	1,67	1,72	1,73	1,72	1,72	1,47	1,54	1,53	1,53	1,56
d5/d1	1,48	1,46	1,41	1,41	1,44	1,46	1,49	1,46	1,50	1,48	1,38	1,37	1,31	1,32	1,34

Vuosien 2000–2002 palkat eivät sisällä työsuhdeoptioita. Pyöristysten vuoksi tulokymmenysten tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan.

*= ennakkotieto

Tuoteseloste 2002

Julkaisun vuoden 2002 tiedot perustuvat vuoden 2002 tulonjakotilaston aineistoon. Tiedot ovat ennakkotietoja eli tietokannan joulukuun alun tilanteen mukaisia. Luokittelumuuttujat, tulomuuttujat ja estimointi voivat muuttua tietokannan tuotannon edistyessä. Aiempina vuosina muutokset ovat kuitenkin olleet vähäisiä.

Vuosien 1987–2001 tiedot perustuvat tulonjakotilaston aikasarjatiedostoon. Vuosien 1971, 1976 ja 1981 tiedot on laskettu Tilastokeskuksen kulutustutkimuksen aikasarjatiedoista.

Tutkimusmenetelmä

Tulonjakotilasto perustuu otantaan ja siinä on käytössä kiertävä paneeliotos, jossa sama kotitalous on mukana tutkimuksessa kahtena vuotena peräkkäin. Noin puolet tulonjaon kokonaisotoksesta vaihtuu vuosittain. Tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato ilmenevät taulukosta 1. Kato vuoden 2002 tutkimuksessa on lähes samalla tasolla kuin edellisvuosina.

Koska tulonjakotilasto perustuu otantaan, sen tuloksiin sisältyy satunnaisvirhettä. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, satunnaisvirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja. Mikäli ryhmään on otoksessa tullut alle 30 havaintoa, tietoja ei julkaista. Satunnaisvaihtelua hallitaan keskivirheiden avulla. Taulukossa 2 on esitetty tärkeimpien tulomuuttujien keskivirheet. Tarkempia keskivirhelaskelmia julkaistaan kesällä 2004 ilmestyvässä tulonjakotilaston vuosijulkaisussa. Keskiarvon keskivirhe on laskettu linearisointimenetelmällä, mediaanin, Gini-kertoimien ja pienituloisten osuuksien keskivirheet bootstrapmenetelmällä.

Tulonjakotilaston 2002 tutkimusmenetelmä on pääasiallisesti sama kuin aiempina vuosina. Tulokäsitteet ja luokitukset eivät ole oleellisesti muuttuneet. Merkittävien menetelmällinen muutos on kulutusyksikköasteikon vaihtuminen. Aiemmin käytetyn OECD-asteikon asemesta tulonjakotilastossa käytetään tilastovuodesta 2002 alkaen pääasiallisesti ns. muunnettua eli modifioitua OECD-asteikkoa (ks. jäljempänä jakso ”Kulutusyksiköt”).

Tulonjakotilaston perustiedot kerätään vuosittain yhdistämällä kotitalouksilta haastatteleamalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulotiedot on kerätty pääasiassa hallinnollisista rekistereistä. Näistä tärkeimpiä ovat Verohallituksen henkilöverotuksen tietokanta ja Kelan etuustiedot. Ennakkotilastossa 2002 on käytetty henkilöverotuksen lopullista tietokantaa, verotietojen osalta kuitenkin osittain ennakkollisia verotietoja.

Aineiston laadun parantamiseksi on suoritettu sekä koneellisia että muita tarkistuksia. Tarkistuksilla on pyritty vähentämään virheellisten haastattelutietojen määrää sekä varmistamaan haastattelu- ja rekisteritietojen keskinäinen loogisuus. Haastattelutietojen lisäksi on korjattu myös rekisteritiedoissa havaittuja puutteita ja virheitä.

Taulukko 1.
Vuoden 2002 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato.

Tulonjakotilasto 2002	Koko otos	I tutkimuskerta	II tutkimuskerta
Brutto-otos, kotitalouksia	12 449	7 004	5 445
– Ylipeitto	126	80	46
= Netto-otos	12 323	6 924	5 399
– Kato	1 480	1 202	278
- josta: kieltäytyneitä	1 077	898	179
- josta: ei tavoitettu	380	287	93
- josta: muu syy	23	17	6
Hyväksytyt kotitalouksia	10 843	5 722	5 121
Nettokato, % (kato/netto-otos)	12,0	17,4	5,1

Taulukko 2.
Tulonjakotilaston keskeisten tunnuslukujen keskiarvot.

Muuttuja	2001 lopullinen tilasto		2002 ennakkotilasto	
	Arvo	Keskiarvo	Arvo	Keskiarvo
	Euroa / muunnettu OECD-kulutussyksikkö	%	Euroa / muunnettu OECD-kulutussyksikkö	%
Ekvivalentit käytettävissä olevat tulot				
- keskiarvo	18 614	0,97	19 337	0,73
- mediaani	17 142	0,58	17 917	0,55
Gini-kerroin	%	%-yksikköä	%	%-yksikköä
- käytettävissä olevat tulot	25,6	0,6	25,5	0,5
- bruttotulot	30,4	0,7	30,2	0,6
- tuotannontekijätulot	46,6	0,7	46,2	0,6
Pienituloisten osuus	%	%-yksikköä	%	%-yksikköä
- 60 % mediaanista	10,8	0,4	11,0	0,4

Käsitteet ja luokitukset

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Tulokäsitteet

Tulokäsitteinä on käytetty tuotannontekijätuloja, bruttotuloja ja käytettävissä olevia tuloja. Tuotannontekijätulot muodostuvat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista. Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot saadaan bruttotulot. Kun bruttotuloista vähennetään maksetut välittömät verot ja veronluontoiset maksut päästään käytettävissä oleviin tuloihin.

Palkansaajia kuvaavassa osassa käytetty vuosipalkka-käsite sisältää palkansaajan saamat luontoisedut, lomarahat sekä erilaiset yksilölliset palkkiot ja ylityökorvaukset. Lisäksi vuosipalkkaan sisältyvät palkkatulot mahdollisista sivutoimista. Realisoidut työsuhdeopit on luettu tulonjakotilastossa mukaan kotitalouksien

palkkatuloihin, mutta ei henkilöiden vuosipalkkoihin.

Vuoden 2002 ennakkotilastossa tietoja vertaillaan tulonjakotilaston vuoden 2001 lopullisiin tietoihin. Osa käytettävissä olevaan tuloon vaikuttavista ennakkotilaston tuloeristä saattaa muuttua ennen vuoden 2002 lopullisen tilaston julkaisemista.

Vuosien 1987–1992 ja 1993–2002 tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia lähinnä laskennallisen asuntotulon muodostuksessa tehtyjen muutosten vuoksi. Ennen vuotta 1995 asuntotulon määrittämisessä käytettiin huoneenvuokrien tasoylesohjetta. Vuodesta 1995 alkaen vuokra-arvon määrittäminen perustuu Tilastokeskuksen vuokratiedusteluun.

Kulutustutkimuksesta lasketut vuosien 1971–1981 tiedot perustuvat tulokäsitteeseen, jota ei ole yhdenmukaistettu tulonjakotilaston tulokäsitteen kanssa.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulevat pienituloisin kymmenes ja kymmenenteen suurituloisin. Kotitaloudet on jaettu desiiliryhmiin henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaisesti. Jokaisen henkilön saama painoarvo on siten yhtä suuri kotitalouden koosta riippumatta ja jokaisessa tulokymmenyksessä on 10 prosenttia henkilöistä, ei kotitalouksista.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta desiiliryhmät saavat. Mikäli desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulon perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Kulutusyksiköt

Eri kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutusyksikköasteikkoja, joilla pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutusshyötyjä.

Tilastovuodesta 2002 alkaen tulonjakotilastossa käytetään pääasiallisesti ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,5 ja 0-13 -vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa on käytetty pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,7 ja alle 0-17 -vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyy raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutusyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Kulutusyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulosoihin ja eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutusshyödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutusyksikköasteikkoja käytettäessä.

Kulutusyksikköasteikon muutoksen vaikutusta tulonjakotutkimuksen tuloksiin on esitetty mm. seuraavissa Tilastokeskuksen julkaisemissa lähteissä:

- Hannele Sauli & Törmälehto, Veli-Matti: "Luokkakat uusiksi". Hyvinvointikatsaus 2/2001. Tilastokeskus.
- Veli-Matti Ritakallio: "Tilastointikäytännön muutos muuttaa kuvaa eurooppalaisesta köyhyydestä". Hyvinvointikatsaus 4/2001. Tilastokeskus.
- Tulonjakotilasto 1999. Tulot ja kulutus 2001:16. Tilastokeskus. Helsinki, 2001.

Sosioekonominen asema

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti hän on yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityksessään).

Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Kotitalouden sosioekonominen asema on määritetty viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan. Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001). Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Sosioekonomisten ryhmien tulokehitystä on arvioitu laskemalla keskimääräisten tulojen muutokset poikkileikkausasetelmassa ja paneeliasetelmassa. Tavanomaisessa poikkileikkaustarkastelussa rakennemuutokset vaikeuttavat tulokehityksen arviointia.

Tulonjakotilastossa samoilta kotitalouksilta kerätään tietoa kahdelta peräkkäiseltä vuodelta, jolloin tätä ns. paneeliasetelmaa hyödyntämällä on mahdollista tarkastella sellaisten kotitalouksien tulokehitystä, joiden elinvaihe tai sosioekonominen asema on säilynyt muuttumattomana kahden peräkkäisen vuoden välillä. Paneeliasetelman tavoitteena on eliminoida rakennemuutosten vaikutusta keskilukujen avulla kuvattuun tulokehitykseen.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkalliset poissaolot kuten sairaslomat) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2002 on rajattu pois alle 8 000 euroa palkkatuloa vuodessa saaneet henkilöt.

Lisätiedot

Tulonjakotilaston internet-sivuilla on lisätietoa tulonjakotilaston laadinnasta. Kotisivun osoite on <http://www.tilastokeskus.fi/tulonjako>. Vuoden 2002 lopulliset tiedot julkaistaan tulonjakotilaston vuosijulkaisussa kesäkuussa 2004.

SVT Suomen virallinen tilasto
Finlands officiella statistik
Official Statistics of Finland

Tulot ja kulutus 2003:29
Inkomst och konsumtion
Income and Consumption

Lisätietoja – Förfrågningar – Inquiries

Veli-Matti Törmälehto (09) 1734 3680
toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

Vastaava tilastojohtaja – Ansvarig statistikdirektör –
Director in charge

Jussi Simpura

Asiakaspalvelu: www.tilastokeskus.fi/palvelu